

Πάνελ για το 5^ο Συνέδριο Επιστημονικής Εταιρίας Κοινωνικής Πολιτικής (8-10 Μαΐου 2015)

«Μεταναστευτικό καθεστώς και έμφυλες πρακτικές: ευρήματα από το ερευνητικό πρόγραμμα Mig@net»

Συντονισμός: Μαρία Στρατηγάκη, Επίκουρη Καθηγήτρια Τμήματος Κοινωνικής Πολιτικής, Επιστημονικά Υπεύθυνη Προγράμματος Mig@net

«Οι Δουβλινέζοι»: Αντιφάσεις ψηφιακού ελέγχου και μεταναστευτικής κινητικότητας
Δημήτρης Παρσάνογλου, Κύριος Ερευνητής Προγράμματος Mig@net, Εργαστήριο Σπουδών Φύλου, Τμήμα Κοινωνικής Πολιτικής Παντείου Πανεπιστημίου

Δεν πρόκειται για τη συλλογή διηγημάτων του Τζέιμς Τζόυς. Πρόκειται για μια κατηγορία, ψηφιακά αποτυπωμένη, ανάμεσα σε άλλες που ως κεντρικό στόχο έχουν τον έλεγχο της κινητικότητας. Βασικό μέσο για την επίτευξη και εγκαθίδρυση αυτού του ελέγχου είναι το Σύστημα Αυτοματοποιημένης Ταυτοποίησης Δακτυλικών Αποτυπωμάτων (Automated Fingerprint Identification System – AFIS) EURODAC, που από τον Ιανουάριο 2003 τέθηκε σε online εφαρμογή ως συμπληρωματικό στοιχείο της συνθήκης Schengen και του περιβόητου Κανονισμού «Δουβλίνο II».

Η παρουσίαση αυτή αρδεύει από την εμπειρική έρευνα που πραγματοποιήσαμε στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού ερευνητικού προγράμματος MIG@NET “Transnational digital networks, Migration and Gender”, το οποίο χρηματοδοτήθηκε από το 7ο Πρόγραμμα Πλαίσιο για την Έρευνα (FP7) και του οποίου Συντονιστής υπήρξε το Πάντειο Πανεπιστήμιο και πιο συγκεκριμένα το Εργαστήριο Σπουδών Φύλου του τμήματος Κοινωνικής Πολιτικής. Συζητώντας τόσο με μετανάστες και μετανάστριες όσο με στελέχη της Frontex και αστυνομικούς αρμόδιους για την εφαρμογή της EURODAC, αλλά και με εκπροσώπους της «κοινωνίας των πολιτών» που εμπλέκονται με τον ένα ή τον άλλο τρόπο στα θέματα μετανάστευσης και ασύλου, μπορέσαμε να σκιαγραφήσουμε το περίγραμμα των έμπρακτων πολιτικών ελέγχου της μετανάστευσης και των διαδικασιών ασύλου, αλλά και τις έμπρακτες μορφές αντίστασης σε αυτό τον έλεγχο. Αυτό που εκπλήσσει δεν είναι τόσο η ύπαρξη ποικίλων μορφών ελέγχου και αντίστασης που πολλές φορές υποσκάπτουν τον καταμερισμό δύναμης και πόρων ανάμεσα στα αντιμαχόμενα υποκείμενα, όσο η ύπαρξη έμμεσων/υπόρρητων μορφών αντίστασης και σε χώρους μη αναμενόμενους. Διαπιστώσαμε μια σειρά από αντιφάσεις που χαρακτηρίζουν όλο το συνεχές των σχέσεων που παράγονται στη διάρκεια του δράματος «Πέρασμα Συνόρων». Από την πεποίθηση που εξέφρασε υψηλόβαθμο στέλεχος της Αστυνομίας ότι «η EURODAC είναι ένα απολύτως άχρηστο εργαλείο» και τη φαινομενικά ανεξήγητη απροθυμία των ελληνικών αρχών να προμηθευτούν ψηφιακούς σαρωτές δακτυλικών αποτυπωμάτων μέχρι τις πρακτικές αποφυγής του «επικίνδυνου γυαλιού» από τους μετανάστες και τις μετανάστριες, το ευρωπαϊκό συνοριακό καθεστώς βρίθεται αντιφατικών πρακτικών και σχέσεων που καλούν σε μια επανεξέταση και αναστοχασμό γύρω από τον ίδιο τον πυρήνα της ευρωπαϊκής μεταναστευτικής πολιτικής.

Διαδικτυακός ρατσισμός και τοπικές διαμάχες: η περίπτωση της Πλατείας Βικτωρίας

Νέλλη Καμπούρη Κύρια Ερευνήτρια Προγράμματος Mig@net, Εργαστήριο Σπουδών Φύλου, Τμήμα Κοινωνικής Πολιτικής Παντείου Πανεπιστημίου και Όλγα Λαφαζάνη, Υποψήφια Διδάκτωρ Χαροκοπιού Πανεπιστημίου, Ερευνήτρια Προγράμματος MiG@net

Λόγω του αρχικά “ακούσιου” και στη συνέχεια “εκούσιου” αποκλεισμού των ακροδεξιών κομμάτων και ομάδων από τα κυρίαρχα ΜΜΕ, την τελευταία δεκαετία το διαδίκτυο έχει αποτελέσει καθοριστικό πεδίο διάδοσης αλλά και παραγωγής ρατσιστικών μηνυμάτων, πληροφοριών, στρατηγικών και ιδεολογικών θέσεων. Οι ιδιαιτερότητες, όμως, του διαδικτυακού ρατσισμού στην Ελλάδα δεν έχουν μελετηθεί εκτενώς. Κατά κανόνα τα νέα μέσα τα οποία αποτελούν το κύριο επικοινωνιακό εργαλείο των ακροδεξιών ομάδων και κομμάτων, αντιμετωπίζονται σαν υποκατάστατα των κυρίαρχων ΜΜΕ, χωρίς να δίνεται έμφαση στις δυνατότητες αποκέντρωσης της πληροφορίας και παραγωγής περιεχομένου από τους ίδιους τους χρήστες τις οποίες εκμεταλλεύονται αποτελεσματικά οι συγκεκριμένες ομάδες.

Η παρουσίαση αυτή συνοψίζει τα ευρήματα της έρευνας που πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο του προγράμματος Mig@net για το πακέτο εργασίας “Διαεθνικές Διαμάχες”, το οποίο εστίασε σε δύο εμβληματικά γεγονότα: την απεργία πείνας των 300 μεταναστών που διεκδικούσαν νομιμοποίηση και το ρατσιστικό πογκρόμ που ακολούθησε την δολοφονία ενός κατοίκου της περιοχής. Η έρευνα μελέτησε μέσω αυτής της εστίασης την διασύνδεση των διαδικτυακών ρατσιστικών αντιπαραθέσεων με τις ρατσιστικές διαμάχες στις αστικές περιοχές και ιδιαίτερα στην περιοχή της Πλατείας Βικτωρίας, όπου έλαβαν χώρα τα δύο αυτά γεγονότα. Περιλάμβανε δε συνεντεύξεις με κατοίκους και εργαζόμενους στην περιοχή, επιτόπια παρατήρηση και ανάλυση λόγου των διαδικτυακών κειμένων (συμπεριλαμβανομένων και εικόνων και βίντεο) που διακινούνταν ευρέως στα σχετικά πολυμέσα σε σχέση με τα γεγονότα αυτά.

Τα ευρήματα της έρευνας αποτυπώνουν την ευρέα διάδοση ρατσιστικού περιεχομένου που αναπαράγεται κυρίως από Έλληνες χρήστες των μέσων μαζικής δικτύωσης, αλλά και την αποσιώπηση των μεταναστευτικών φωνών από τις τοπικές ρατσιστικές διαμάχες. Διαπιστώνεται επίσης η αναγκαιότητα διαμόρφωσης αντιρατσιστικών στρατηγικών και πολιτικών αναγνώρισης των μεταναστευτικών αντιρατσιστικών φωνών και προοπτικών στις περιοχές όπου κυριαρχούν οι ρατσιστικές διαμάχες.

Εισβάλλοντας στα ελληνικά σχολεία: μετανάστες/τριες, μαθητές/τριες και ψηφιακές μηχανές

Πάυλος Χατζόπουλος, Κύριος Ερευνητής Προγράμματος Mig@net, Εργαστήριο Σπουδών Φύλου, Τμήμα Κοινωνικής Πολιτικής Παντείου Πανεπιστημίου

Η παρουσίαση συνοψίζει τα ευρήματα της έρευνας που πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο του προγράμματος Mig@net για το πακέτο εργασίας “Εκπαίδευση”, το οποίο εστίασε στις

πρακτικές που υιοθετούνται από μετανάστες/τριες μαθητές/τριες σε ένα εκπαιδευτικό σύστημα που γίνεται ολοένα και περισσότερο ψηφιοποιημένο. Η ανάλυση που προτείνεται περιστρέφεται γύρω από την έννοια των “χωρικών εισβολέων” (space invaders). Οι μετανάστες μαθητές και οι ψηφιακές τεχνολογίες αντιμετωπίζονται, κατά συνέπεια, ως εισβολείς σε ένα θεσμικό εκπαιδευτικό περιβάλλον, το οποίο δεν είχε σχεδιαστεί αρχικά για αυτές/ους. Το κύριο ερώτημα που προκύπτει από αυτή τη προσέγγιση είναι το εξής: ποιες δυναμικές αναπτύσσονται όταν νέες υποκειμενικότητες (οι οποίες συγκροτούν γλωσσικά, εθνοτικά και πολιτισμικά πολύμορφους εκπαιδευτικούς χώρους) ή νέες ψηφιακές μηχανές (που ενσωματώνουν χαρακτηριστικά που διαταράσσουν τις υπάρχουσες ιεραρχήσεις του σχολείου), εμφανίζονται σε ένα εθνικό εκπαιδευτικό ίδρυμα; Η παρουσίαση θα προσπαθήσει να εξετάσει αυτά τα ερωτήματα τόσο μέσα από την ανάλυση των «εθνικών στρατηγικών απέναντι στους χωρικούς εισβολείς μέσω της υιοθέτησης πολιτικών αφομοίωσης ή / και ένταξης, δίνοντας όμως παράλληλα έμφαση στις πρακτικές που διαμορφώνονται από τους χωρικούς εισβολείς για να ανατρέψουν ή να παρακάμψουν αυτές τις πολιτικές.

Η παρουσίαση βασίζεται στην εμπειρική έρευνα που πραγματοποιήθηκε σε δύο δημοτικά σχολεία του κέντρου της Αθήνας, τα οποία πειραματίστηκαν με τη χρήση των μαθητικών υπολογιστών (OLPC XO) στις εκπαιδευτικές δραστηριότητες . Η ανάλυση αντλεί από τα ατομικά ή συλλογικά έργα των μεταναστών/τριων μαθητών/τριων με τη βοήθεια αυτών των ψηφιακών εργαλείων, τόσο μέσα όσο και έξω από την σχολική τάξη.

Τόσο μακριά και τόσο κοντά

Θανάσης Πρίφτης, Ερευνητής Προγράμματος Mig@net, Εργαστήριο Σπουδών Φύλου, Τμήμα Κοινωνικής Πολιτικής Παντείου Πανεπιστημίου

Η παρουσίασή μας περιλαμβάνει τα συμπεράσματα από τη χρήση τεχνολογιών επικοινωνίας, κυρίως κινητά τηλέφωνα και υπολογιστές, από μετανάστες, σε διαφορετικές στιγμές των προσωπικών και οικογενειακών διαδρομών τους. Οι διαδρομές αυτές έχουν συχνά, μια πολύ στενή σχέση με το δυναμικό χώρο που αποκαλούμε ως “σπίτι”. Ο τρόπος χρήσης και δικτύωσης των μεταναστών μέσα από τις τεχνολογίες αυτές, η σχέση τους με ψηφιακά, και μη, δίκτυα, μας αναγκάζουν να θέσουμε μερικά ερωτήματα:

- πόσα είδη σπιτιών μπορούμε να φανταστούμε, τι μορφές παίρνουν τα όποια αυτά “σπίτια”, τα οποία περιγράφονται ως τέτοια από τους ίδιους τους οικιστές τους;
- πως δρα στην οικογένεια, η επιθυμία της παρουσίας σε αυτή, η οποία συχνά συγκρούεται ή παρακάμπτει κοινωνικά, χωροταξικά και οικονομικά προβλήματα;
- πως εμφανίζονται και οργανώνονται οι νέες μορφές συμμετοχής, άτυπης κοινωνικής ένταξης και με ποιο τρόπο εκδηλώνονται συνθήκες μόνιμης “γκετοποίησης”;

Ο τρόπος που οι μετανάστες ξεπερνούν τα υφιστάμενα δίκτυα και τις δομές τους, τους επιτρέπει να διατηρούν ουσιαστική επαφή με τον τόπο καταγωγής τους, να συμμετέχουν σε οικογενειακές αποφάσεις και εκδηλώσεις, εδώ και εκεί. Δημιουργώντας νέου τύπου

δυναμικές, και σχέσεις, πάνω σε παγιωμένες αντιλήψεις γύρω από το “σπίτι” ή την “οικογένεια”, θέτουν και νέα όρια σε αυτό που τώρα αντιλαμβανόμαστε ως κοινωνική και οικονομική ένταξη.